

LANDEN VAN EUROPA

Azerbeidzjan

DEFINITIEF

16 november 2009 / aangepast mei 2012 door Kenan Kafarov

1 Vlag



De vlag van Azerbeidzjan bestaat uit drie gelijke horizontale banden, een blauwe, een rode en een groene. In de rode baan staan een halve maan en een achtpuntige ster; dit naar het voorbeeld van de vlag van Turkije.

2 Ligging op Europese kaart

Azerbeidzjan, officieel de Republiek Azerbeidzjan, is het grootste en meest bevolkte land in de Kaukasus. Het ligt op de grens van Oost-Europa en West-Azië en vormt daarmee een transcontinentale staat. Het land grenst aan de Kaspische Zee in het oosten, Iran in het zuiden, Armenië in het westen, Georgië in het noord-westen, Rusland in het noorden. De Azerbeidzjaanse exclave Nachitsjevan grenst aan Iran in het zuid en zuid-westen, Turkije in het westen en Armenië in het noord-oosten. Azerbeidzjan heeft ook tientallen eilanden in de Kaspische Zee. De waterscheiding van de Kaukasus die dwars door Azerbeidzjan loopt wordt traditioneel gezien als de grens tussen Europa en Azië.

3 Oppervlakte

De oppervlakte van Azerbeidzjan is 86.600 vierkante kilometer. Dat is ruim 2x groter dan Nederland.

4 Bevolking

Het aantal inwoners van Azerbeidzjan is 8.238.672. Gemiddeld wonen er 95,1 mensen op een vierkante kilometer.

5 Hoofdstad en enkele belangrijke steden

De hoofdstad van Azerbeidzjan is Bakoe.

Andere steden zijn onder andere: AliBayramli, Gäncä, Lankaran, Mingacevir, Naftalan, Saki, Sumqayit, Susa, Xankandi, Yevlax.

6 Geschiedenis: globale perioden, belangrijkste personen

Azerbeidzjan was kort onafhankelijk in 1501 toen de Safawidische leider, Imail I, bekroond werd tot sjah van Azerbeidzjan. De Safawiden heersten niet alleen over Azerbeidzjan, maar ook over Perzië. In de eeuwen daarop fuseerden deze twee elementen tot één cultuur; zo gebruiken beide talen leenwoorden van elkaar. Het Safawidische Rijk werd opgericht als een Azerbeidzjaanse staat, maar door de eeuwen heen werd de Perzische identiteit steeds meer dominant, voornamelijk na de opkomst van sjah Abbas I de Grote.

In de 18^e eeuw begon het Safawidische Rijk te verzwakken. Gedurende deze eeuw kwam er een einde aan de Safawidische dynastie. Hierdoor raakte Iran in een interne machtsstrijd die zich afspeelde in Iran en Azerbeidzjan. Met het verval van het Perzische Rijk ontstond een machtsvacuüm in de Kaukasus. Dit machtsvacuüm werd gevuld door de Azerbeidzjaanse khanaten (vorstendom). De khanaten waren de-facto onafhankelijk en verkeerden voortdurend in staat van oorlog met elkaar. Om deze reden konden ze geen vuist maken tegen omringende mogendheden. De Azerbeidzjaanse khanaten bestonden uit

Shirvan, Bakoe, Karabach, Ganja, Quba, Shaki, Talysh, Irevan en Nachitsjevan. De machtigste onder deze was de Qubakanaat. De Khan, Fat'h Ali, wist alle Noord-Azerbeidzjaanse khanaten te verenigen en was zelfs op een campagne om Tabriz te veroveren om zo Azerbeidzjan als een gehele entiteit te herenigen. Hij was echter niet succesvol en na zijn dood viel het bondgenootschap van de Noord-Azerbeidzjaanse khanaten uiteen. In de tussentijd begon het Russische Rijk haar campagne voor de Kaukasus, Azerbeidzjen en Perzië. Hierna volgde een korte en succesvolle Russische campagne van 1812; deze werd afgesloten met het Verdrag van Gulistan in 1813. Hierbij erkende Iran officieel de Russische soevereiniteit over de khanaten Karabach, Ganja, Shaki, Quba, Shirvan, Talysh, Bakoe en Derbent. Onder het Russisch beleid werden sommigen khanaten opgeheven en samengevoegd. Ruim 13 jaar later, in 1826, voerde de Kadjarische dynastie een militaire campagne om het noorden van Azerbeidzjan terug te nemen. Ook deze oorlog was een nederlaag voor Iran. Het Russische Rijk verdedigde niet alleen, maar veroverde nog meer land. Op 21 februari 1828 werd een nieuw vredesverdrag ondertekend, het Verdrag van Turkmanchai. Onder dit verdrag erkende Iran officieel de Russische soevereiniteit over de khanaten Irevan, Nachitsjevan en Talysh. Het Azerbeidzjaanse volk werd in tweeën verdeeld. Het noorden van de Aras-rivier werd onderdeel van het Russische Rijk en het zuiden werd deel van het Perzische Rijk. Tot op heden vormt dit nog steeds de grens tussen Iran en Azerbeidzjan.

Nadat het Russische Rijk ineens stortte als gevolg van de Russische Revolutie en de Russische Burgeroorlog, verklaarde Azerbeidzjan zich in mei 1918 onafhankelijk. De Azerbeidzjaanse Democratische Republiek was de eerste democratische seculiere moslimstaat ter wereld. Een van de belangrijke prestaties van het land was het kiesrecht voor vrouwen; daarmee was Azerbeidzjan de eerste moslimnatie die vrouwen gelijke politieke rechten verleende als mannen. Hiermee was Azerbeidzjan eerder dan het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten. Een ander belangrijk resultaat van de Azerbeidzjaanse Democratische Republiek was de oprichting van Staatsuniversiteit van Bakoe, de eerste moderne universiteit in het oostelijke moslimgebied. De onafhankelijkheid van Azerbeidzjan duurde echter niet lang. In april 1920 viel het Elfde Rode Leger het gebied binnen en veroverde het land.

De Azerbeidzjaanse roep om onafhankelijkheid werd eind jaren '80 steeds sterker. Dit ging de Azerbeidzjanen echter niet gemakkelijk af. Zo riep Michail Gorbatsjov op 20 januari 1990 een noodtoestand uit in Bakoe. Hierbij kwamen honderden mensen om het leven. Vervolgens nam de onrust tussen Azerbeidzjanen en Armenen in Nagorno-Karabach toe (autonome provincie in Azerbeidzjan). In oktober 1991 verklaarde de Hoge Raad van Azerbeidzjan zijn onafhankelijkheid en in december 1991, toen de Sovjet-Unie officieel werd ontbonden, werd ook Azerbeidzjan weer onafhankelijk. De eerste jaren van onafhankelijkheid werden overschaduwd door de Oorlog in Nagorno-Karabach met buurland Armenië. De meest bloedige gebeurtenis was het bloedbad van Khojaly, waarbij 613 burgers om het leven kwamen. Tegen het einde van de oorlog in 1994 verloor Azerbeidzjan de controle over 16% van zijn grondgebied, waaronder Nagorno-Karabach zelf. Naar schatting zijn er 30.000 mensen om het leven gekomen en meer dan een miljoen Azerbeidzjaanse burgers verdreven uit Karabach. De VN-Veiligheidsraad heeft in resoluties (822, 853, 874, en 884) opgeroepen voor "de terugtrekking van Armeense bezettingstroepen uit de bezette gebieden van de Azerbeidzjaanse Republiek." (zie ook: <http://nl.wikipedia.org/wiki/Azerbeidzjan>)

7 Staatsvorm

Azerbeidzjan is een republiek.

Sinds 18 maart 2009 heeft Azerbeidzjan een nieuwe grondwet, die het maximum van twee presidentiële termijnen van vijf jaar afschaft. De republiek wordt bestuurd door een eenkamerparlement met 125 leden, die om de vijf jaar worden gekozen. Regeringsleider is een president.

Azerbeidzjan is geen lid van de Europese Unie.

Het volkslied is Azərbaycan!

De nationale feestdagen zijn 20/21 maart (Lentedag) en 28 mei (Republiekdag).

8 Regio's en departementen

Azerbeidzjan is ingedeeld in: 59 districten (rayonlar), 11 steden (saharlar); Naxcivan, een autonome republiek die weer uit 7 districten en 1 stad bestaat). Nagorno Karabach maakt de jure deel uit van Azerbeidzjan, maar is de facto een zelfstandig gebied, dat wordt bezet door Armeense troepen en dat overigens niet erkend wordt in het buitenland. Ook de Lachin-corrridor tussen Nagorno Karabach en de Armeense grens staat onder controle van het Armeense leger.

9 Infrastructuur

Het wegennet kent maar 3 grote doorgaande wegen, maar wel veel lokale wegen. Een 20 kilometer lange snelweg loopt van Bakoe naar Sumqayit, beide aan de kust, maar gescheiden door een schiereiland. De Exclave Naxcivan is slecht bereikbaar over de weg (via Armenië). De belangrijkste wegen lopen naar Tbilisi (Georgië), Makhachkala (Dagestan, Rusland) en Astara (Iran). Gänca kent zelfs een heuse rondweg van 30 kilometer.

De meeste steden zijn wel bereikbaar via het spoor vanaf Bakoe. Reizen per trein is geen echt spannend avontuur: de Azerbeidzjaanse spoorwegen teren op hun Sovjet-verleden (wat inhoudt dat de rijtuigen - meestal schoon zijn, dat er een wagonopzichter is en dat er een samovar met heet water voor zelf te maken thee in het gangpad staat). Het aantal spoorlijnen is beperkt. De treinen rijden langzaam en stoppen vaak. Beter is het met de bus te reizen.

In centraal Azerbeidzjan lopen bijzonder veel kanalen.

Binnenlandse vluchten zijn er wel. De grootste internationale luchthaven is die van Bakoe.

10 Klimaat

Door de geografische variaties zijn er nogal wat onderlinge verschillen in het klimaat per regio. De kust van de Kaspische zee is winderig. De regelmatig opstekende stormen maken de temperatuur draaglijk, maar zijn een verstoringselement voor visserij en scheepvaart. De winters zijn niet al te koud, maar dat verandert naarmate je hoger komt. Hevige sneeuwval is een veel voorkomend verschijnsel in de Kaukasus. Het midden van het land is droog, maar de bossen in het zuiden vangen voldoende regen, met name in oktober, november en maart. Reken op een gemiddelde temperatuur voor de best bereisbare delen van het land tussen de 20 en 30 graden in het voorjaar en de zomer.

11 Rivieren en meren

Er zijn meer dan 8000 rivieren in Azerbeidzjan. Slecht 24 rivieren zijn langer dan 100 km. De Koera is de belangrijkste rivier met een lengte van 1530 kilometer. Vanaf de stad Mingetsjaur vormt de Koera een grote vlakte wat voor een groot deel onder het zeeniveau ligt. De grootste zijrivier van de Koera is de Aras, deze rivier vormt een grensrivier tussen Turkije en Armenië en Iran en Azerbeidzjan.

In het land ligt een tiental grotere meren. Het Hajikabul-meer is het grootste meer van Azerbeidzjan. Daarnaast zijn er veel waterreservoirs in de rivieren gebouwd (meer dan 60).

12 Gebergten

Het eigenlijke Azerbeidzjan ligt op de zuidflank van de oostelijke keten van de Grote Kaukasus, op de oostflank van de Kleine Kaukasus en langs de westkust van de Kaspische Zee. De Grote Kaukasus is een hooggebergte; de hoogste top in het oostelijke deel (de Bazardüzü, op de grens met Dagestan) reikt tot 4466 m. De Kleine Kaukasus doet daar nauwelijks voor onder: 3904 m in Naxçivan. Beide ketens worden van elkaar gescheiden door het brede dal van de Kura, een diepe depressie die afloopt naar de Kaspische Zee.

13 Nationale en regionale parken

Er zijn 16 natuurgebieden en meer dan 28 bosreservaten.

14 Industrie en economie

Van alle staten in de Kaukasus lijkt Azerbeidzjan de beste perspectieven te hebben op economisch gebied. Azerbeidzjan is enorm rijk aan olie en gas. De belangrijkste olie- en gasvelden liggen in het kustgebied aan in de Kaspische Zee (met name het schiereiland Apsjeron). Door Azerbeidzjan lopen twee belangrijke pijpleidingen, die worden beschouwd als alternatieve energiebronnen voor Europa. Ongeveer 52% van de export komt nu op naam van ruwe en geraffineerde olie en andere delfstoffen (aardgas, koper, bariet, aluminium, ijzererts). Iran en Rusland zijn vooral nog de belangrijkste uitvoerpartners; Turkije levert de meeste importgoederen (voedingsmiddelen, machines, metalen).

15 Wijnbouw

Azerbeidzjan is een bescheiden wijnland, maar er wordt al meer dan 2000 jaar wijn gemaakt. Sinds de jaren '90 van de vorige eeuw neemt de druiventeelt en de wijnproductie weer toe.

16 Landbouw

Het grootste deel van het gecultiveerde land, in totaal meer dan 1 miljoen hectare, wordt geïrrigeerd door meer dan 40.000 kilometer aan kanalen en pijpleidingen. Het gevarieerde klimaat maakt de teelt van een breed scala van gewassen mogelijk, variërend van perziken naar amandelen en rijst naar katoen. De belangrijkste landbouwproducten zijn druiven, katoen, tabak, citrusvruchten en groenten. Veehouderij, zuivelproducten, wijn en sterke drank zijn ook belangrijke producten van de boerderij. In de vroege naoorlogse decennia waren in Azerbeidzjan de belangrijkste gewassen katoen en tabak, maar in de jaren '70 werden druiven het meest productieve gewas. Een anti-alcohol campagne van Moskou in het midden van de jaren 1980 heeft bijgedragen tot een scherpe daling van de druiventeelt in de late jaren 1980. In 1991 waren druiven weer goed voor meer dan 20 procent van de landbouwproductie, op de voet gevolgd door katoen.

17 Bosbouw

In het midden van het land is het droog en het zuiden is het vochtig. Hier zijn dan ook bossen te vinden.

18 Godsdienst

Azerbeidzjan wordt gezien als een religieus tolerant islamitisch land, doordat het min of meer geassimileerd was tijdens het communisme. Het is een seculier land, dus er is geen staatsreligie. Ongeveer 93% van de bevolking is moslim. Alleen een relatief klein deel van de bevolking volgt de islamitische regels, zoals vaste gebeden, vasten tijdens de ramadan of het zich onthouden van varkensvlees. Ook de hoofddoek voor vrouwen wordt niet algemeen gedragen. In Bakoe staat een standbeeld van de eerste vrouw die haar hoofddoek vrijwillig aflegde. De meerderheid van de moslims zijn sjiietisch en Azerbeidzjan heeft na Iran het hoogste sjiietische percentage qua bevolking ter wereld. Het zoroastrisme heeft een lange geschiedenis in Azerbeidzjan, wat blijkt uit plaatsen zoals de Vuurtempel van Bakoe of ceremonies zoals Novruz feest, en dit samen met het Manicheïsme. Er bevinden zich ongeveer 30.000 *Joden* in Azerbeidzjan. De Joodse diaspora is erg tevreden over de religieuze tolerantie van Azerbeidzjan. Er wonen ongeveer 8500 *christenen*. Naast de drie algemene geloofsovertuigingen heeft Azerbeidzjan nog een ander geloof: het zoroastrisme (het oorspronkelijke geloof van Azerbeidzjan en Iran).

(Zie verder: <http://nl.wikipedia.org/wiki/Azerbeidzjan>)

19 Onderwijs

Onderwijs is verplicht voor kinderen tussen 6 en 17 jaar. De meerderheid van de bevolking van Azerbeidzjan is hoog opgeleid, met name in wetenschappelijke en technische faculteiten. Ondanks het feit dat het alfabet driemaal werd gewijzigd tussen 1920 en 1930, van Perzisch-Arabisch alfabet naar het Latijns en later naar het Cyrillisch, was er in de Sovjet-periode een dramatische toename in het opleidingsniveau en de alfabetisering van het volk. Het alfabetisme in het land bedroeg volgens de Sovjet-gegevens 100 procent (van leeftijd 9 tot 49) in 1970. Volgens een rapport uit 2009 van het

Ontwikkelingsprogramma van de Verenigde Naties bedraagt de alfabetiseringsgraad er 99,5 procent. Na de onafhankelijkheid is Azerbeidzjan teruggegaan naar het Latijns alfabet.

(Zie verder: <http://nl.wikipedia.org/wiki/Azerbeidzjan>)

20 Cultuur

Oorlogen, aardbevingen en (helaas ook) verwaarlozing hebben weinig overgelaten van de rijke architectuur van Azerbeidzjan. Ook hier domineert de islamitische architectuur in de vorm van moskeeën met hun wasplaatsen en minaretten, koranscholen, badhuizen en graftorens. De opmerkelijkste monumenten in dat verband zijn de Maagdentoren in Bakoe en de toren van het mausoleum van Momine Khatun in Naxiçevan. Waar veel verwoest is, zijn toch nog vaak sporen te vinden van de prachtige ornamentiek die zo kenmerkend is voor de islamitische sierkunst.

Een bijzondere kunstvorm die tot op heden voortbestaat is die van de weef- en borduurkunst. Tapijten zijn nog steeds een gewild uitvoerartikel. Uiteraard gaat het dan niet om kostbare exemplaren uit het verleden (die krijg je nauwelijks het land uit), maar om moderne werkstukken, die in schoonheid niet voor de klassieken onderdoen. Omslagdoeken, handdoeken, tafelkleden en andere gemakkelijker te vervoeren objecten blinken vaak uit door het kleurige borduurwerk - soms met goud- en zilverdraad - waarin traditionele motieven, vaak ontleend aan de rijke vogel- en plantenwereld de boventoon voeren.

21 Eten en drinken

De Azerbeidzjaanse keuken is rijk en gevarieerd. Turkse, Iraanse en Russische invloeden worden moeiteloos geaccepteerd als welkome aanvullingen op de ontwikkelde eigen culinaire tradities. Het spreekt haast vanzelf dat - gezien het religieuze taboe op varkensvlees - lams- en schapenvlees en vis een grote rol spelen. Ook pilaf (gerecht van rijst met vlees) en kebab wordt overal gegeten. Het zijn vooral de zeer gevarieerde kruidenmengsels die het geheel een extra beetje smaak geven. En al dat lekkers, dat toch niet zwaar op de maag ligt, wordt in theehuizen weggespoeld; een stevig pot zwarte thee die in kleine glaasjes wordt genuttigd.

22 Taal

De bevolking van Azerbeidzjan spreekt voor het grootste deel Azerbeidzjaans. Azerbeidzjaans is een Turkse taal en lijkt dan ook veel op het Turks, maar heeft ook wat Arabische, Perzische en Russische invloeden ondergaan. Naast het Azeri spreekt men als tweede en derde taal Russisch respectievelijk Engels. Kleine tot zeer kleine minderheden spreken Armeens, Perzisch, Georgisch, Lezgisch (een Kaukasische taal), Koerdisch en Talysh (beide Iraanse talen).

23 Geldeenheid

De munteenheid in Azerbeidzjan is de Azerbeidzjaanse manat.

24 Media

Als een belangrijk onderdeel van de Sovjet-informatiemachine, begonnen tv-uitzendingen in 1956. Vandaag de dag zijn ongeveer 50 radio- en tv-bedrijven geregistreerd bij de overheid, maar slechts 15 zijn momenteel actief. Staatstelevisie bereikt het hele land, uitzendingen op twee kanalen. Daarnaast zijn enkele onafhankelijke ondernemingen operationeel en kunnen meerdere buitenlandse kanalen ontvangen worden. De staatsradio zendt in diverse talen uit. In Azerbeidzjan worden ongeveer 50 kranten uitgegeven (nationaal, regionaal, lokaal); er zijn er meer dan 400 geregistreerd.

25 Belangrijkste monumenten en topics

- De hoofdstad Bakoe is gelegen aan een beschutte baai in de Kaspische Zee en is de meest kosmopolitische van de hele Kaukasus. Bakoe heeft nog een sfeervolle oude binnenstad: smalle

kronkelstraatjes, karavaanserais en oude monumenten, de beroemde Maagdentoren uit de 12de eeuw en het paleis van de 15de-eeuwse vorsten. De Azerbeidzjaanse cultuur wordt belicht in het Museum voor Tapijten en Toegepaste Kunst, ondergebracht in een voormalige moskee. Bakoe heeft een metro die zelfs buiten de spitsuren stampvol is.

- Zo'n 20 km buiten Bakoe in Surahani, staat de Tempel van de Vuuraanbidders.
- Wie meer wil zien van het binnenland, moet verre reizen ondernemen. Interessant is vooral de oude stad Kuba met fraaie moskeeën. Ook Shamaxi (80 km van Bakoe) is de moeite waard om te bezoeken (moskee, mausoleum).
- Ateshgah is een vuurtempel te Soerachani een buitenwijk op het schiereiland Apsjeron nabij Bakoe in Azerbeidzjan.
- Yanar Dag is een natuurlijk brandende heuvel net buiten Bakoe. De heuvel brandt al continu zo'n 3.000 jaar dankzij de aardgas onder de grond.
- Het paleis van de Shirvanshah is te vinden in de binnenstad van de Azerbeidzjaanse hoofdstad Bakoe. Het paleis werd in het begin van de 15e eeuw gebouwd in opdracht van Ibrahim I van Shirvan toen Bakoe de hoofdstad werd van het Sjirvansjahrijk. Het complex omvat naast het paleis o.a. een mausoleum, een hamam en een moskee.
- Gobustan is een nationaal park in Azerbeidzjan. In een deel van het park bevinden zich zo'n 6000 rotstekeningen, die een periode van 10.000 jaar beslaan. In 2007 werd dit deel van het park door UNESCO tot werelderfgoed verklaard.